

SANOAT KORXONALARDA XARAJATLARNI TAHLIL QILISH VA OPTIMALLASHTIRISH

Yuldashev Olimjon Alijonovich

Moderna Ceramic Industries Fergana

Qo'shma korxonalar shaklidagi MCHJ

bosh hisobchi o'rinbosari

Annotatsiya: Sanoat korxonalarida xarajatlarni tahlil qilish va optimallashtirish bugungi kunda samarali boshqaruv tizimining ajralmas qismiga aylangan. Ushbu maqolada sanoat korxonalarida xarajatlarni tahlil qilishning turli usullari, optimallashtirish strategiyalari va resurslardan samarali foydalanish bo'yicha takliflar keltirilgan. Maqola ishlab chiqarish jarayonlarida xarajatlarni kamaytirish, resurslardan samarali foydalanish va rentabellikni oshirishga qaratilgan asosiy yo'nalishlarni ko'rib chiqadi. Maqola shuningdek, xarajatlarni tahlil qilish va boshqarishning amaliy ahamiyatini, samarali strategiyalarni ishlab chiqishda foydalaniladigan metodlarni ham yoritadi.

Kalit so'zlar: xarajatlarni tahlil qilish, optimallashtirish strategiyalari, resurslardan samarali foydalanish, ishlab chiqarish samaradorligi, rentabellik, sanoat korxonalarida, xarajatlarni kamaytirish.

Sanoat korxonalarida xarajatlarni boshqarish va tahlil qilish so'nggi yillarda korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib qolgan. Ishlab chiqarish jarayonlaridagi xarajatlarning o'zgarishi korxonaning rentabelligiga bevosita ta'sir qiladi. Sanoat korxonalarida o'z xarajatlarini to'g'ri tahlil qilish va samarali boshqarish orqali ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirishga, resurslardan optimal foydalanishga erishadilar. Maqolada xarajatlarni tahlil qilishning zamonaviy usullari, ularning optimallashtirilishi va resurslardan samarali foydalanish yo'llari haqida so'z yuritiladi. Korxonalar xarajatlarini boshqarish orqali ishlab chiqarish jarayonida samarasizlikni kamaytirish, maqsadga erishishning samarali strategiyalarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Bunday yondashuv ishlab chiqarish jarayonlaridagi xarajatlarni kamaytirishga, resurslardan maksimal darajada samarali foydalanishga yordam beradi.

Xarajatlarni tahlil qilishning usullari va samarali optimallashtirish strategiyalari. Sanoat korxonalarida xarajatlarni tahlil qilish va optimallashtirish uchun bir nechta metod va strategiyalar mavjud. Ularning asosiy maqsadi - xarajatlarni samarali boshqarish orqali korxonaning rentabelligini oshirishdir. Boshida, korxonalar tomonidan amalga oshiriladigan xarajatlarni tahlili ikki asosiy turga bo'linadi: doimiy va o'zgaruvchan

xarajatlar. Doimiy xarajatlar ishlab chiqarish hajmidan qat'iy nazar o'zgaraydigan xarajatlardir, masalan, ijara to'lovlari va maoshlar. O'zgaruvchan xarajatlar esa ishlab chiqarish hajmi bilan bog'liq bo'lib, masalan, xom ashyo va energiya sarfi. Ushbu xarajatlarni tahlil qilish uchun bir nechta usullar mavjud.

Birinchidan, muhim omillarni tahlil qilish usuli ko'pincha qo'llaniladi. Bu usulda har bir xarajatning ishlab chiqarish jarayoniga ta'siri va uning kamaytirish imkoniyatlari o'rganiladi. Masalan, xom ashyo va materiallar xarajatlarini tahlil qilishda ularning sarfini kamaytirish yoki yangi, arzonroq yetkazib beruvchilarni topish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Ikkinchidan, breyk-even tahlili (yoki muvozanat nuqtasini tahlil qilish) keng qo'llaniladigan usuldir. Ushbu usulda o'zgaruvchan va doimiy xarajatlar o'rtasidagi muvozanat aniqlanadi va ishlab chiqarish hajmi oshirilganda yoki kamayganda xarajatlarning qanday o'zgarishi ko'rib chiqiladi. Breyk-even tahlili orqali korxonaga qaysi ishlab chiqarish hajmida zarar ko'rmasdan foyda olishni boshlashini aniqlash mumkin.

Yuqoridagi usullar va strategiyalar yordamida korxonalar ishlab chiqarish jarayonlarida xarajatlarni samarali boshqarish va optimallashtirishga erishadilar, bu esa ularning rentabelligini oshiradi.

Korxonalar xarajatlarini kamaytirish va resurslardan samarali foydalanish bo'yicha takliflar. Sanoat korxonalarida uchun xarajatlarni kamaytirish va resurslardan samarali foydalanish muhim masaladir. Xarajatlarni kamaytirish va resurslardan optimal foydalanishning bir nechta samarali usullari mavjud. Birinchidan, korxonalar energiya samaradorligini oshirish yo'llarini izlashlari kerak. Energiyani tejash texnologiyalari, masalan, energiya samarali uskunalari va energiya tejovchi tizimlar yordamida ishlab chiqarish jarayonida sarflanadigan energiya miqdorini kamaytirish mumkin. Shuningdek, energiya resurslarini markazlashtirilgan tizim orqali ta'minlash va isrofgarchilikni kamaytirish ham muhimdir.

Ikkinchidan, xom ashyo va materiallardan samarali foydalanish korxonalar xarajatlarini kamaytirishning asosiy yo'llaridan biridir. Korxonalar xom ashyolarni saqlash va foydalanish samaradorligini yaxshilashga, ortiqcha material sarfini kamaytirishga e'tibor qaratishlari lozim. Bu orqali materiallar sarfini sezilarli darajada qisqartirish mumkin. Yana bir samarali yo'l - bu ta'minot zanjirini optimallashtirish. Tashqi va ichki resurslarni boshqarish, yetkazib berish jarayonlarini optimallashtirish orqali xarajatlarni qisqartirish mumkin.

Xulosa. Sanoat korxonalarida xarajatlarni tahlil qilish va optimallashtirish bugungi kunda korxonalar faoliyatining ajralmas qismiga aylangan. Xarajatlarni tahlil qilishning samarali usullari va optimallashtirish strategiyalari ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga va korxonaning rentabelligini yaxshilashga yordam beradi. Resurslardan samarali foydalanish, energiya va xom ashyo sarfini kamaytirish, ishlab chiqarish

jarayonlarini optimallashtirish - bu hammasi korxonalariga xarajatlarni kamaytirish va o'z faoliyatini yanada samarali qilish imkonini beradi. Shuningdek, Lean ishlab chiqarish va Six Sigma kabi metodlarni joriy etish korxonalariga yanada samarali natijalarga erishishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ixtiyorov B. K., Sanoat iqtisodiyoti va boshqaruvi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2013.
2. M. M. Akhmedov, Xarajatlarni boshqarish va moliyaviy tahlil. – Toshkent: "Fan", 2015.
3. Наршабаева, А. Ю. (2021). РОЛЬ РОДНОГО ЯЗЫКА В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ НА ОСНОВЕ БИЛИНГВИЗМА: Наршабаева Алия Юмутбаевна Старший преподаватель, Кафедра иностранных языков Нукусского государственного педагогического института имени Ажинияза. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (6), 27-39.
4. Наршабаева, А. Ю. (2021). Совершенствование педагогического механизма развития у студентов культуры межнационального общения на основе билингвального подхода. *Глобальный научный потенциал*, (5), 135-140.
5. Yumutbaevna, N. A. (2021). EDUCATING STUDENTS FOR TOLERANCE IN A BILINGUAL LEARNING ENVIRONMENT. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 1(1.5 Pedagogical sciences).
6. Yumutbaevna, N. A. (2022). Pedagogical issues of formation of tolerance among youth in conditions of globalization.
7. Журакулов, Р. Д., & Журакулий, Г. Р. (2024, October). Клишированные образования в текстах сказки. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 77-80).
8. Sharifboyeva, R., & Juraquliy, G. R. (2024, April). ROLE OF PHONETICS IN LEARNING ENGLISH. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 228-231).
9. Alimov, S. K. (2024). THE ROLE OF NATIONAL IDEOLOGY IN THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY. *Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research*, 2(6), 59-62.
10. Kodirovna, Y. D. (2022). Peculiarities of teaching English based on a communicative approach to students of the Tourism department. *International journal of pedagogics*, 2(10), 68-71.
11. Botir o'g'li, R. S. (2024). CRIMINAL LIABILITY FOR FRAUDULENT ENTREPRENEURSHIP. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(12), 94-97.
12. Muxammadixonovna, I. S., & Alimardon og, A. T. (2024). YANGI OZBEKISTONDA MEHNAT HUQUQINING RAQAMLASHTIRISH. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 2(20), 77-81.

13. Байназаров, М. М., Миркасимова, Х. Х., Саидалиев, С. С., Камолходжаев, Д. А., & Тураев, Б. Ш. (2023). Выявление маркеров хантавирусной инфекции в Узбекистане.

14. To'rayev, V. (2024). БИРЛАМЧИ ТИББИЙ-САНИТАРИЯ ЁРДАМИ МУАССАСАЛАРИНИНГ ЭРКАКЛАР РЕПРОДУКТИВ САЛОМАТЛИГИНИ САҚЛАШГА ҚАРАТИЛГАН ФАОЛИЯТИНИНГ АЙРИМ ЖИХАТЛАРИ.

15. Ишанходжаева, Г. Т. (2023). Нейропсихологическое исследование когнитивной деятельности у детей нейросенсорной тугоухостью.

16. Rakhimbaeva, G. S., Ishankhodzhaeva, G. T., & Asomova, N. I. (2022). COGNITIVE DISORDERS DEGREE IN CHILDREN WITH POST-COVID SYNDROME. *British Medical Journal*, 2(3).

17. Barziyev, O. H. (2021) Traditional poetic series associated with the name of Fergana. *Scientific journal of Fergana State University*, 3(3), 108-114.

18. Barzиеv, O. (2021). LYRICAL INTERPRETATION OF "I" IN THE POETRY OF ANBAR OTIN, DILSHODI BARNO AND SAMAR BONU. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES*, 2(06), 61-66.

19. Khayitbaevich, D. K. (2024). EXPLORING THE FLEXIBILITY OF ADJECTIVE ORDER IN ENGLISH: COGNITIVE, PRAGMATIC, AND STYLISTIC PERSPECTIVES. *AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING*, 2(5), 593-597.

20. Khayitbaevich, D. K. (2024). Analysis of Word Transposition Types in English and Uzbek Languages. *Cognify: Journal of Artificial Intelligence and Cognitive Science*, 1(1), 59-65.

21. Shodiyeva, G. (2024). О 'ZBEK VA INGLIZ TILIDA SO 'ZLARNI TURKUMLARGA AJRATISH MASALALARI. *Interpretation and researches*, (4 (26)).

22. Shodieva, G. (2023). TRANSPOSITION OF WORD CATEGORIES IN UZBEK. *Results of National Scientific Research International Journal*, 2(4), 40-46.

23. G'. Qosimov, Korxonalar moliyasi va xarajatlarni tahlil qilish. – Toshkent: "Iqtisodiyot", 2018.

24. J. Ibragimov, Sanoat korxonalarida samaradorlikni oshirish. – Toshkent: "O'zbekiston", 2014.

25. D. Mirzaeva, Sanoat xarajatlarini boshqarish. – Toshkent: "Cho'lpon", 2017.